

לשון הרע בתקשורת המונים חלק ג' - הדלפות אנשי ציבור לתקשורת ופיצוי על נזקי לשון הרע

הדלפות לתקשורת

רמב"ם הלכות דעות פרק ז הלכה ב

אי זהו רכיל זה שטוען דברים והולך מזה לזה ואומר כך אמר פלוני כך וכך שמעתי על פלוני אע"פ שהוא אמת הרי זה מחריב את העולם, יש עון גדול מזה עד מאד והוא בכלל לאו זה והוא לשון הרע, והוא המספר בגנות חברו אע"פ א שאומר אמת, אבל האומר שקר נקרא מוציא שם רע על חברו, אבל בעל לשון הרע זה שיושב ואומר כך וכך עשה פלוני וכך וכך היו אבותיו וכך וכך שמעתי עליו ואמר דברים של גנאי, על זה אמר הכתוב יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות. +/השגת הראב"ד/ אבל בעל לשון הרע שיושב ואומר כך עשה איש פלוני. א"א לא אלא קשה הראשון מן השני שהראשון הוא תליתאי והורג נפשות והשני תנין ואינו הורג אלא את עצמו, בינה זאת. +

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כט עמוד א

ומניין לכשיצא לא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבים אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי - על זה נאמר +ויקרא י"ט+ לא תלך רכיל בעמך ואומר +משלי י"א+ הולך רכיל מגלה סוד.

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צט עמוד ב

הוא מגרומתא דאתאי לקמיה דרב, טרפיה, ופטריה לטבח מלשומי דמי; פגעו ביה רב כהנא ורב אסי בההוא גברא, אמרו ליה: עביד בך רב תרתי. מאי תרתי? אילימא תרתי לגריעותא, דאיבעי ליה לאכשורי כר' יוסי בר' יהודה וטרפה כרבנן, ואי נמי כרבנן, דאיבעי ליה חיובא לטבחא, ומי שרי למימר כי האי גונא? והתניא: כשיצא, לא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבין, אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי, ועל זה נאמר: +משלי י"א+ הולך רכיל מגלה סוד! אלא תרתי למעליותא, דלא אוכלך ספק איסורא, ומנעך מספק גזילה.

רש"י מסכת בבא קמא דף צט עמוד ב

לכשיצא כו' - בדיין קמיירי בסנהדרין.

בית הבחירה למאירי מסכת בבא קמא דף צט עמוד ב

אחד מן הדיינים שיצא והוכרע הדין שלא כדבריו לא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי ואם עושה כן עליו הכתוב אומר לא תלך רכיל בעמך ומ"מ יראה מכאן שיכול הוא לומר אני מחייב וחבירי מזכין ולא סוף דבר בדינים אלא אף בכל הוראה אלא יאמר כל אחד ואחד כפי מה שהוכרע הדין:

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כב הלכה ז

אסור לאחד מן הדיינים כשיצא מבית דין לומר אני הוא המזכה או המחייב וחבירי חולקין עלי אבל מה אעשה שהם רבו עלי ואם אמר כן הרי הוא בכלל הולך רכיל מגלה סוד, ומעשה בתלמיד אחד שהוציא דברים שנאמרו בבית המדרש לאחר שתים ועשרים שנה והוציא והו הוא המדרש והכריזו עליו זה מגלה סוד הוא.

שולחן ערוך חושן משפט סימן יט סעיף א

אחר שנשאו ונתנו בדבר מכניסים הבעלי הדינים, וגדול שבדיינים אומר: איש פלוני אתה זכאי, איש פלוני אתה חייב. ואסור לדיין לומר כשיצא מבית דין: אני הייתי מזכה, אבל חברי רבו עלי; והעושה כן הרי הוא ב מכלל הולך רכיל מגלה סוד. (משלי יא, יג).

קצות החושן חושן משפט סימן יט ס"ק א (עיינן גם פת"ש חו"מ סימן יט ס"ק א)

הרי הוא. מכלל זה ג"כ שלא יאמר אחד לנדון הדיין עשה לך שלא כהוגן במה שחייב אותך, ב"ח (סעיף ב). וכתב כנסת הגדולה (הגה"ט אות ב) דוקא כשאמר אחד כן לנדון מעצמו בלי שאלת הנדון, אבל אם הנדון שואלו ורואה זכות לזה הנדון והדיין טעה באופן דמצי למהדר אין בזה משום איסור:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לא עמוד א

ומניין לכשיצא כו'. תנו רבנן: מניין לכשיצא לא יאמר הריני מזכה וחבירי מחייבין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי - תלמוד לומר +ויקרא י"ט+ לא תלך רכיל בעמך ואומר +משלי י"א+ הולך רכיל מגלה סוד. ההוא תלמידא דנפיק עליה קלא, דגלי מילתא דאיתמר בי מדרשא. בטר עשרין ותרתין שנין, אפקיה רב אמי מבי מדרשא, אמר: דין גלי רזיא.

רש"י מסכת סנהדרין דף לא עמוד א

בטר עשרין ותרתין שנין - דאיתמר בי מדרשא, אפקיה ההוא תלמידא, ודבר לשון הרע היה.

תורת חיים מסכת סנהדרין דף כט עמוד א

ואומר הולך רכיל מגלה סוד. מייתי ראייה דמגלה סוד כי הכא מיקרי הולך רכיל ואם כן הוי בכלל דלא תלך רכיל בעמך דפשטא דקרא דלא תלך רכיל במוציא ומוליך לשון הרע מאדם לחבירו איירי.

בית הבחירה למאירי מסכת סנהדרין דף לא עמוד א

כבר ביארנו במשנה שצריך כל אחד מן הדיינין להזהר שלא לומר אני מזכה וכו' אף בכל דבר שמחברו לחברו חייב אדם שלא לגלותו ושלא להביא דבר מזה לזה ועל כולם נאמר לא תלך רכיל בעמך מעשה היה בתלמיד אחד שהביא דבר מאחד מן התלמידים לחברו לאחר עשרים ושנים שנה והוציאוהו מבית המדרש והכריזו עליו דין גלי רזיא ומ"מ במקום שיש חלול וענינין איסורין ועבירות אינו כן כמו שיתבאר במקומו:

תורת חיים מסכת סנהדרין דף לא עמוד א

דגלי מילתא איתמר ביה מדרשא. אע"ג דמלתא דאיתמר ביה מדרשא מפורסם קצת ולא סוד גמור הוא אפילו הכי הוי בכלל מגלה סוד כי היכי דהיה בכלל מגלה סוד מי שאמר הריני מזכה וחבירי מחייבין וכו' אע"ג דמילתא דאיתמר בבי דינא נמי מפורסם קצת ולא סוד ממש הוא ולהכי מייתי ש"ס הך עובדא הכא.

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג סעיף רכה

וחייב האדם להסתיר הסוד אשר יגלה אליו חברו דרך סתר אף על פי שאין בגלוי הסוד ההוא ענין רכילות, כי יש בגלוי הסוד נזק לבעליו וסבה להפר מחשבתו, כמו שנאמר (משלי טו, כב): "הפר מחשבות באין סוד", והשנית - כי מגלה הסוד אך יצא מדרך הצניעות והנה הוא מעביר על דעת בעל הסוד, ואמר שלמה עליו השלום (שם כ, יט): "גולה סוד הולך רכיל", רצונו לומר: אם תראה איש שאיננו מושל ברוחו לשמור לשונו מגלוי הסוד, אף על פי שאין במחשופו הסוד ההוא ענין רכילות בין אדם לחברו, תביאהו המדה הזאת להיות הולך רכיל שהוא מארבע כתות הרעות, אחרי אשר אין שפתיו ברשותו לשמרן. עוד אמר (שם יא, יג): "הולך רכיל מגלה סוד", רצונו לומר: אל תפקיד סודך למי שהולך רכיל, כי אחרי אשר איננו שומר שפתיו מן הרכילות אל תבטח עליו בהסתר סודך, אף על פי שמסרת דבריך בידו דרך סוד וסתר, והוזהרנו מן התורה שלא לקבל לשון הרע, שנאמר (שמות כג, א): "לא תשא שמע שוא", ונאמר (משלי כט, יב): "מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים", ופירשו חכמינו זכרונם לברכה (מדרש תהלים נד): כאשר המושל מקבל לשון הרע ודברי רכילות יעשו משרתיו רשעים והולכי רכיל למצוא חן בעיני אדוניהם. והנה לאלה שלשת החלקים אשר זכרנו כווננו בזכרם רכותינו ז"ל (סוטה מב, א): כת מספרי לשון הרע.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ל עמוד א

שנים אומרים זכאי כו'. מיכתב היכי כתבי? רבי יוחנן אמר: זכאי. ריש לקיש אמר: פלוני ופלוני מזכין, (ופלוני ופלוני מחייבין) +מסורת הש"ס: ופלוני מחייב+. רבי (אליעזר) +מסורת הש"ס: אלעזר+ אמר: מדבריהן נזדכה פלוני. מאי בינייהו? - איכא בינייהו לשלומי איהו מנתא בהדייהו. דלמאן דאמר זכאי - משלם, ולמאן דאמר פלוני ופלוני מזכין ופלוני ופלוני מחייבין - לא משלם. - ולמאן דאמר זכאי משלם? לימא להו אי לדידי צייתתון - אתון נמי לא שלמיתון! - אלא, איכא בינייהו לשלומי אינהו מנתא דידיה. למאן דאמר זכאי - משלמי, למאן דאמר פלוני ופלוני מזכין ופלוני ופלוני מחייבין - לא משלמי. ולמאן דאמר זכאי משלמי? ולימרו ליה: אי לאו את בהדן - לא הוה סליק דינא מידי! אלא: איכא בינייהו משום +ויקרא י"ט+ לא תלך רכיל בעמך. רבי יוחנן אמר: זכאי - משום לא תלך רכיל. ריש לקיש אמר: פלוני ופלוני מזכין ופלוני ופלוני מחייבין - משום דמיחזי כשיקרא. ורבי אלעזר אית ליה דמר, ואית ליה דמר. הלכך כתבי הכי: מדבריהם נזדכה פלוני.

תוספות מסכת סנהדרין דף ל עמוד א

משום דמיחזי כשיקרא - ומשום לא תלך רכיל אין כאן.

חפץ חיים הלכות רכילות א, ח

אם יש לו עצה להשיבו באופן שלא יהיה שקר גמור וגם לא יהיה רכילות, ישיבהו באופן זה ולא יוציא שקר מפיו. ואם הוא מבין שחברו לא יקבל זה לתשובה מותר לאמור שקר גמור מפני השלום

חפץ חיים הלכות רכילות א, ו-ז

אפילו אם רואה שע"י זה שלא יגלה לו, יסובב לו הפסד גדול בעניניו... כגון שלא יהיה לו אחר כך במה לפרנס את בני ביתו, אף על פי כן אסור, ככל שאר חייבי לאוין שמחוייב ליתן כל אשר לו ולא לעבור עליהן... ובפרט אם ע"י מניעת הסיפור לא יגיע לו היזק ממון, רק דברי חירופין וגידופין בעלמא שיחרפוהו עבור זה, בודאי אסור ואין לו לחוש לזה כלל

תחומין - כרך ב - הרב שלמה אבינר - הלכות לשון הרע בקבוץ

מכאן נשמע כי מי שמדליף ידיעות משיבת הממשלה שלא ברשות. וביחוד מה אמר שר זה ומה היתה דעת שר אחר, עובר באיסור. יתר על כן אפשר שאף אותו עתונאי ש"מדובב" את השר המדליף עובר לפחות על "לפני עור לא תתן מכשול".

חיוב תשלומים על נזקי לשון הרע והוצאת דיבה לתלמיד חכם ולשאינו תלמיד חכם**תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיג עמוד ב (עייין גם חפץ חיים פתיחה לאוין באר מים חיים סק"י)**

כי הא דטוביה חטא ואתא זיגוד לחודיה ואסהיד ביה קמיה דרב פפא. נגדיה לזיגוד. אמר ליה: טוביה חטא וזיגוד מינגד? אמר ליה: אין, דכתיב +דברים יט+ לא יקום עד אחד באיש ואת לחודך אסהדת ביה - שם רע בעלמא קא מפקת ביה.

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טו עמוד א

מתני'. במוציא שם רע להקל ולהחמיר, כיצד? אחד שהוציא שם רע על גדולה שבכהונה ועל קטנה שבישראל - נותן מאה סלע. נמצא האומר בפיו חמור מן העושה מעשה, שכן מצינו שלא נתחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע, שנאמר: +במדבר י"ד+ וינסו אותי זה עשר פעמים וגו'.

גמ'. ממאי? דלמא משום דקא גרים לה קטלא, דכתיב: +דברים כ"ב+ ואם אמת היה הדבר וגו' והוציאו את הנערה וגו'! אמר רבא, אמר קרא: +דברים כ"ב+ כי הוציא שם רע, על שם רע שהוציא

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צ עמוד א, דף צא עמוד א

רקק והגיע בו רוקו, העביר טליתו ממנו, פרע ראש האשה בשוק - נותן לו ארבע מאות זוז...

אמר רב פפא: לא שנו אלא בו, אבל בבגדו - לא. וניהוי כי בייש בדברים! אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי בר אבין, זאת אומרת: ביישו בדברים פטור מכלום.

תלמוד ירושלמי בבא קמא פרק ח הלכה ו

תני רב לבעיטה אחת. ולארכובה שלש. ולסנוקרת חמש עשרה. חד אמר בשם ר"ל המבייש את הזקן נותן לו דמי בושתו שלם. חד בר נש איפקר לרבי יהודה בר חנינא. אתא עובדא לקמיה דר"ל וקנסיה ליטרא דדהבא:

רמב"ם הלכות חובל ומזיק פרק ג הלכה ה

המבייש את חברו בדברים או שרקק על בגדיו פטור מן התשלומין, ויש לבית דין לגדור בדבר בכל מקום ובכל זמן כמו שיראו, ואם בייש תלמיד חכמים חייב לשלם לו בושת שלימה אע"פ שלא ביישו אלא בדברים. כבר נפסק הדין שכל המבייש תלמיד חכמים אפילו בדברים קונסין אותו וגובין ממנו משקל חמשה ושלושים דינר מן הזהב שהוא משקל תשעה סלעים פחות רביע, וקבלה היא בידינו שגובין קנס זה בכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ.

רא"ש מסכת בבא קמא פרק ח סעיף טו

ונראה לי טעמא משום דכתיב והחזיקה במבושיו דמשמע דלא חייבה תורה אלא על בשת גופו אבל בשת דברים או רקק על בגדו פטור. ורב שרירא ז"ל כתב דאף על בשת דברים מנדים אותו עד שיפייסנו כראוי לפי כבודו ומסתברא דיותר בשת בדברים מבשת של חבלה דאין דבר גדול כלשון הרע ודבה שאדם מוציא על חבריו:

שולחן ערוך חושן משפט סימן תכ סעיף לח

רקק בחבירו, חייב. אבל רקק בבגדיו, או שביישו בדברים, פטור; ויש לבית דין בכל מקום ובכל זמן לגדור כפי מה שיראו. ויש אומרים שמנדין אותו עד שיפייס המבוויש. הגה: וי"א דמכין אותו מכת מרדות (ב"י ס"ס א' בשם מרדכי פרק הזהב). והמוציא שם רע על חבריו, הוי בכלל המבייש בדברים (פסקי מהרא"י סי' רי"ב ות"ה סימן ש"ז). המקנטר חבירו ואמר ליה: איני מומר לעו"ג ואיני עברייך, אף על פי שלא אמר: כמוך, הוי כאילו פירש כמוך (ב"י מצא כתוב מהרי"ו סי' קנ"ז/קמ"ז). האומר לחבירו: הרי אתה עושה כמו ממזר, או: אתה כממזר, אינו כלום (מהרי"ו סימן נ"ט). ויש חולקין וסבירא להו שאם אומר: אתה כממזר, כאלו קראו ממזר (פסקי מהרא"י סימן רנ"ז וסימן קל"ה ומהרי"ט סי' קכ"ז ואגודה פ"ב דיומא); אבל אם אומר: אתה מכובד כמו ממזר עד שתתברר דבר זה, או כיוצא בזה שהטיל בדבר תנאי, אינו כלום (פסקי מהרא"י סימן קל"ה). האומר לחבירו: פסול אתה, י"א דיכול לתרץ דפסול משום קורבה קאמר ואין זה ביוש (מהרי"ו סימן נ"ט/כ"ח). ויש חולקין (מהר"ם מריזבורג). המדבר רע על שוכני עפר, צריך לקבל עליו תעניות ותשובה ועונש ממוך כפי ראות בית דין (מרדכי פרק החובל); ואם קבורים בסמוך לו, ילך על קבריהם ויבקש מהם מחילה, ואם הם רחוקים ישלח שם שלוחו (מהר"ם מריזבורג). ואם כופר המבייש, אם הוא ביוש של שוכני עפר, יתנו חרם בעדות, אבל לא על ביושים אחרים (מרדכי הנ"ל מהרי"ו סימן כ"ח). ונראה דהכל לפי ראות בית דין. ועיין לעיל סימן פ"ז סעיף כ"ה. הקורא לחבירו מלשין בן מלשין, אם הוא לבד מלשין, פטור. וכן אם קורא לרשע בן צדיק: רשע בן רשע (הגהות מרדכי).

שולחן ערוך חושן משפט סימן א

המבייש בדברים, מנדין אותו עד שיפייסנו כראוי, לפי כבודו. הגה: ועיין לקמן סימן ת"כ סעיף ל"ח. ועיין לקמן סימן ב' אם נתחייב לו מלקות, אם יכול לפדות עצמו בממון.

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמג סעיף ז

מי שהעידו עליו שביזה ת"ח, אפילו בדברים (אפילו שלא בפניו), בית דין היו מנדין אותו ואין מתירים לו עד שירצה החכם שנידוהו בשבילו. ואם ביזה את החכם לאחר מותו, בית דין מנדין אותו והם מתירים לו משיחזור בתשובה. הגה: אבל אין דין ת"ח בזמן הזה לענין שיתן לו המבייש ליטרא דהבא. (מהרי"ק שורש קס"ג ומהרי"ו סימן קס"ג). ומ"מ יקנסו הב"ד המבייש לפי המבייש והמתבייש (ריב"ש). ובלבד שלא יתחיל החכם במריבה לבזות בני אדם שלא כדין ויגרום בזה שיבזוהו ויתרסו נגדו (ג"ז שם). ומ"מ אף אם התחיל החכם קצת, אין רשות לכל אדם להחציף נגדו לענות לו בעזות. (הגהות מרדכי דקדושין). והכל לפי ראות הדיינים.

נתיבות המשפט חידושים סימן א ס"ק יז

לפי כבודו. כתב [המחבר] ביו"ד [סימן רמ"ג סעיף ז] דהמבייש ת"ח קונסין אותו ליטרא דהבא, והרמ"א [שם] כתב דאין לת"ח שבזמנו דין זה. וכבר פיקפק ע"ז בתשובת מהרי"ט [ח"ב חלק חו"מ סי' מ"ז]. אבל מ"מ ראוי לדיין להתאמץ מאוד בזה, להעניש בעונש עצום להמבייש ת"ח. ואדרבה אשר בעונותנו הרבים בלאו הכי נדלדלה חכמת התורה, אם לא יכניסו הב"ד עצמם לקנס למבייש תלמיד חכם, תהיה ח"ו תורה נבזה למאוד, ויקוצו הלומדים להגות בה ח"ו. או"ת [אורים סקי"ז].

קנס על ביטול שידוכין מדין ביוש בדברים

תוספות מסכת בבא מציעא דף סו עמוד א

ומיהו קנס שעושין בשעת שידוכין מהני אפילו לא קנו בב"ד חשוב כיון שנוהגין בו כל העולם מידי דהוי אסיטמתא דלקמן (דף עד). דקניא ועוד דבדין הוא להתחייב כל החוזר בו כיון שמבייש את חבריו

קצות החושן חושן משפט סימן רז ס"ק ז

ומיהו קנין צריך. כתב הש"ך (סקכ"ד) וז"ל, ולפענ"ד דבשידוכין כ"ע מודו דלא בעי קנין, וכן משמע להדיא ממ"ש תוס' (ב"מ סו, א ד"ה ומניומי) והפוסקים שהוא כדאי שיתחייב החוזר בו קנס לדמי הבושת וכו', והוי כמו אם אוכיר ולא אעביד אשלם במיטבא (שם קד, א), וכן הוא להדיא (בהגהת) [ב]מרדכי דמציעא (סי' שפ"ט) בשם סמ"ג (עשין פ"ב קנט, ע"ג) גבי מלמד דאעפ"י שלא הקנה חייב בקנס, ואפילו מאן דס"ל דמשחק בקוביא דבעי קנין (עיין לעיל סעיף י"ג) מודה הכא עכ"ל.

ואינו נראה, דודאי דין בושת גמור ליכא גבי שידוכין, דבושת אינו חייב עד שיעשה מעשה בגופו וכדאייתא פרק החובל (ב"ק) דף צ"א (ע"א) והמבייש בדברים פטור, ומבואר בטור וש"ע סימן ת"ך (סעיף ל"ח) דאפילו רקק בבגדיו פטור, והא דכתב הרא"ש פרק החובל (סי' ט"ו) דיותר בושת בדברים מבושת חבלה, היינו לענין תקנה וסייג שתקנו לקנסו ע"ש, והכא לא שייך תקנה זו דלא תיקנו אלא לבעלי הלשון. ומ"ש תוס'

והפוסקים שהוא כדאי לדמי בושת, היינו משום דכבר נתחייב בקנין אלא שהוא אסמכתא וכדי לסלק אסמכתא סגי לה בכל דהו בכדי שיהיה גמר ומקני, וכן גבי אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא נמי אין בו משום חיוב דלא הוי אלא מניעת ריוח ואינו חייב בזה, אבל אם מתחייב עצמו בכך מהני לסלק אסמכתא כיון שהפסיד על ידו ולכן גמר ומקני. וכן כתבו תוס' כהאי גוונא בפרק האומנין (ב"מ פב, א ד"ה לא) ובפרק שבועת העדות (שבועות מג, ב ד"ה מתני') גבי אבד קתא אבד אלפא זוזי, דמיירי במפרש ולא הוי אסמכתא כיון שחבירו הפסיד על ידו ע"ש, ואע"ג דמזיק אינו חייב אלא בכדי שווי, אלא כיון דעכ"פ הפסיד לחבירו גמר ומקני בכל חיובו, והתם אינו צריך קנין לכך דמחילה א"צ קנין ואינו אלא לסלק אסמכתא. ואע"ג דכתב מוהרי"ק בס"י כ"ט ז"ל, אפילו לא עבדי קנס אפ"ה קרוב הוא בעיני דחייב לשלם דמי בושת ע"ש, לא כתבו בלשון ברור, וכבר כתבנו דמדינא ודאי אין בו משום בושת דאינו אלא כשעושה מעשה בגופו.

שואל ומשיב (מהדורא תניינא ח"ד סי' ט):

רקק בבגדו - זה דוקא בבושת המגיע לגופו בלבד. ולכן, כשלא הגיע לגופו פטור. אבל בשידוכין הבושת מגיע לנפש השכלי, שזה יותר גרוע מהזיק גופו. וא"כ פשיטא דאף שלא עשה מעשה בגופו, ודאי חייב. והמבייש את חבירו בדברים, אין לו חלק לעולם הבא אף שלא עשה מעשה בגופו.

פטור מענישה על הוצאת דיבה בטענת "אמת אמרתי"

רמ"א חושן משפט סימן תכ סעיף לה

הקורא לחבירו עבד או ממזר, והוא אמת, פטור; אבל אם לא יוכל לברר, אף על גב דשמע כן שאחרים דברו כך, לא נפטר בכך (נימוקי מהר"ם).

שו"ת שבות יעקב חלק א סימן קעט (עיין גם פתחי תשובה חושן משפט סימן תכ סק"ז)

וא"כ בנדון דידן שדבר האמת שגנב אפשר דלא הוי כלל דין בושת וכ"כ רמ"א בש"ע סעי' ל"ח הקורא לחברו עבד או ממזר והוא אמת פטור אך אי משום הא לא תברא דדוקא בענין זה שקראו עבד או ממזר שאינו תלוי בתשוב' ואין לו תקון ואדרב' מצוה לפרסמו שלא יתחתנו בהם שהם פסולי קהל וכמבואר בא"ה סי' ג' משא"כ בפיסול עבירה שיש לו תקנ' אין לבייש עוברי עבירה וכדאיתא בסוטה תקנו תפלה בלחש שלא לבייש את עוברי עבירה דמה"ט לא חלק הכתוב בין חטאת לעולה ע"ש אף שמדברי מהרש"ל בפ' החובל סי' מ"ז משמע דבכל ענין שהבושת אמת ואין /אין/ קונסין אותה שכתב וז"ל ומ"מ אם טוען המחרף יש לו עדים ראובן ושמעון אין כח ביד הדיין למחות בידו דלא גרע ממוציא שם רע שמביא עדים ויצא זכאי בדין עכ"ל שותא דידיה לא ידענא דמה ענין מוציא ש"ר לכאן דהתם הבעל מוציא ש"ר כדי להפריש עצמו מאיסור לפי שזנתה תחתיו לעשות בה דינה ואסורא /ואסורה/ לבעל כמפורש הקרא להדיא בפרק מוציא ש"ר משא"כ בזה שחירף לחבירו לביישו ברבים לא לעשו' בו דיני אדם כה"ג בודאי חייב בדמי בושתו אף שהבושת הוא אמת ואולי מהרש"ל ג"כ לא קאמר אלא על דרך זה שהוציא עליו שם רע לפני ב"ד כדי לעשות בו דינו וכיוצא בזה אך שדבריו סתומים מאוד ומצאתי באגודה פ' הזהב שכתב וז"ל ויותר יש להחמיר כשהוא אומר אמת מכשהוא משקר וראיה מדאמר בבן גרים ובעל תשובה שלא יאמר זכור מעשיך הראשונים עכ"ל ואף שאין ראייתו מוכרחת כל כך ד"ל דדוקא היכי דידעין שעשה תשובה אסור לביישו וכן בתלמיד חכם אף שלא ידעין בודאי שעשה תשובה כדאמרי' כסוה כלילה אל תהרהר אחריו כי ודאי עשה תשובה משא"כ בשאר כל אדם דלא ידעין שעשה תשובה מצוה לשנאתו ולביישו ברבים ואין ראייה ג"כ מירבעם שנענש שהוכיח שלמה ברבים אף שעדיין לא שב מחטאו של בת פרעה כי י"ל שאני דין שמים שגלוי לפניו שהוכיח שלא לש"ש וגם כבוד המלך שאני ויש עוד לחלק בכמה גווני מ"מ עיקר נ"ל שאף על האמת יש דין בושת כל שמתכווין לביישו ולא למנעו מכאן ולהלן או לעשות בו דין וכדעת האגודה וכ"כ בפשיטות בתשובת חות יאיר סי' ס"ב

קנס להוצאת דיבה בזמננו

מגיד משנה הלכות חובל ומזיק פרק ג הלכה ה

המבייש את חבירו בדברים או שרקק בבגדיו פטור. מימרות שם (דף צ"א) על המשנה דרקק והגיע בו הרוק: ואם בייש תלמיד חכם וכו' כבר נפסק הדין וכו'. הכל בירושלמי ז"ל משום רשב"ל המבייש את הזקן נותן לו דמי בושתו משלם חד בר נש אקפד לרבי יהודא בר חנינא אתא עובדא קומי רבי שמעון בן לקיש קנסיה ליטרא דדהבא. והביאו הרב ז"ל בהלכות ונהגו בו הגאונים ז"ל ולא חילקו בין תלמיד חכם לחבירו:

שו"ת חוות יאיר סימן סב

... ומ"ש ראובן מפי יודע ספר דאגמריה מהא דק"ל המבייש בדברים פטור ודאי אמת הוא מצד דינא דש"ס באין המבייש ת"ח ומ"מ בזה המנהג עוקר ההלכה ונתפשט בכל גבול ישראל לקנוס על זה לפי תואר הענין כמ"ש בהג"ה ש"ע סי' ת"ך סל"ה ואם חלילה לא יעשו כן ירבו יום יום מחלוקת בישראל ואיש את רעהו חיים יבלעו. סוף דבר לא ינקה ראובן מעונש וקנס אבל לא כדעת שמעון ודינא רבה וזוטא איכא בינייהו ותו לא מידי.

כנסת-הגדולה חו"מ סי' א הגה"ט אות לה

אמר המאסף: ומה שאמר רבינו בעל הטורים בשם הרמב"ם ז"ל, דאם היה עם הארץ עונשים אותו כפי שהשעה צריכה לכך - בעונש נידוי קאמר ולא בעונש ממון. וכך נראים דברי הרמב"ם שלא כב"ח. אבל הרב המגיד כתב על דברי הרמב"ם והירושלמי: "ונהגו בו הגאונים שלא חלקו בין ת"ח לעם הארץ... ואפשר עוד, דס"ל להרמב"ם והרא"ש והטור דהמבזה ת"ח קונסים אותו ליטרא זהב וגם מנדין אותו; אבל המבזה עם הארץ - הכל לפי ראות עיני הבי"ד. ואם נראה להם לעונשו ממון, עונשים; ואם נראה להם לעונשו מלקות, עונשים. אלא שהמבזה ת"ח גובים ממנו, ואם אינו נותן יורדים לנכסיו. אבל המבזה עם הארץ - אע"פ שראו בי"ד לקנסו ממון, לא נחתינן לנכסיה, אלא מנדים אותו עד שיפייסנו.

פסקי דין רבניים חלק ה פס"ד בעמוד 322

מסקנות א. (א) תקנת הגאונים היא דהמבייש חבירו בדברים מנדין אותו עד שיפייסנו כראוי. (ב) יש לדון דיש כוח לביה"ד גם להטיל על המבייש תשלום כסף לפי ראות עיני ביה"ד לפי הענין והזמן ולפי המבייש והמתבייש.